

SOCIOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Director D. GUSTI

An I. N: 3. Martie. 1936

SOCIOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Revista Secției Sociologice a Institutului Social Român

Director: D. GUSTI

Anul I. Nr. 3. Martie 1936.

CUPRINSUL:

D. Gusti: Considerații în legătură cu un concurs universitar. Documente și propuneri pentru modificarea legii și regulamentului. **C. Brăiloiu:** Cântec la sfârșit de clacă. **Traian Herseni:** Consecințe pedagogice ale sociologiei copilului. **Raul Călinescu:** Pescuitul la Șanț (Năsăud).

CRONICI:

✓ **Tudor Vianu:** Definiția Europei. **Mihai Pop:** Un plan de cercetare lingvistică.

DOCUMENTE:

Ion Conea: Nemeși și rumâni în Clopotiva. **H. H. Stahl:** Cum și-a făcut Moș Bacioc, din Drăguș, viața'ntreagă, o gospodărie cum nu se află alta. **Lena Constante:** Varvara Gușe, sușița din Șanț. **Florea Florescu:** Un apocalips maramureșan: Cuvânt de arătare pentru viața Patriarhului Avraam.

RECENZII:

H. H. Stahl: Monografia comunei Aninoasa. **Octavian Neamțu:** Biserici vechi de lemn românești din Ardeal; Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra”; Căminul Cultural. **Traian Herseni:** Descartes în românește. **Raul Călinescu:** Analele Dobrogei; Archivele Olteniei.

INSEMĂRI.

Coperta și vignetele de LENA CONSTANTE.

Apare lunar. Exemplarul: 15 lei. Abonamentul anual pentru școli și particulari 150 lei, 1000 lei pentru autorități și instituții.

REDAȚIA și ADMINISTRAȚIA: Institutul Social Român, Piața Romană 6, etaj III. (Palatul Academiei de Inalte Studii Comerciale și Industriale), București.

D-nii autori și editori sunt rugați să trimită publicațiile despre care doresc să luăm notă, în două exemplare, pe adresa redacției.

UN PLAN DE CERCETARE LINGUISTICĂ

Domnul Iorgu Iordan și-a precizat altă dată (: cf. *Der heutige Stand der romanische Sprachwissenschaft. Stand und Aufgaben der Sprachwissenschaft. Festschrift für Wilhelm Streitberg. Heidelberg 1924* și *Introducere în studiul limbilor romanice. Evoluția și starea actuală a lingvisticii romanice. Iași 1932* :) poziția față de orientările lingvisticii contemporane. Programul pe care îl publică în fruntea primului volum al Buletinului Institutului Al. Philippide, (: *Programul nostru. Buletinul Institutului de filologie română Alexandru Philippide v. I, Iași 1934 p. 3—18* :) este numai o scurtă și sistematică expunere a poziției principale cunoscute. El este însă deosebit prețios pentru aplicarea principiilor la studiul total al limbii române și pentru planul de cercetare schițat.

Continuând linia istorică a catedrei de literatură și filologie română dela Universitatea din Iași, D-I Iorgu Iordan, leagă gândul înfăptuirilor sale de înfăptuirile lui Alexandru Philippide. Ca și acesta este lingvist nu filolog, dă însă preferință „aspectelor lingvistice actuale” și caută să cuprindă „întreagă viața limbii românești” (p. 4).

Integrând cercetările sale lingvistice și opunându-le celor filologice, împreună într'un tot structural pătrunderea profundă pe care o cere faptul viu, cu amplexarea pe care o impune descrierea totală a limbii, păstrând totuși rigorile criticii filologice și raportând continuu faptele actuale la categoriile istoriei.

Studiul limbii române așa cum îl vrea D-I Iorgu Iordan, se va desfășura deci, pe mai multe planuri. Domnia-Sa amintește cercetarea orizontală și verticală a limbii și vorbește despre studiul limbii dupe categoriile gramaticii și de nevoia cunoașterii relațiilor intralingvistice.

„Cercetarea lingvistică verticală însemnează luarea în considerație a tuturor nuanțelor deosebitoare dela o clasă socială la alta și dela o categorie culturală la alta” (: p. 5:) Cea orizontală ține seamă de deosebiri geografice.

Este o limbă comună românească, mijloc de înțelegere generală. Un aspect al acestei limbi comune este limba comună scrisă, care la rândul ei, cuprinde limba literară, limba literaturii, și limba scrisă propriu zisă, limba gazetelor, corespondenței, etc. Deasupra limbii literare este dialectul iar intermediar între dialect și limba comună este limba mahalalelor. Pe același plan sunt și limbile speciale, argot-urile (p 5-9).

D-I Iorgu Iordan dă o deosebită atenție cercetărilor verticale și subliniază necesitatea studierii limbii comune românești, neglijată până acum în favoarea dialectelor.

Numai, făcută din punct de vedere descriptiv, încercarea de a deosebi aspectele graiului după clase sociale, categorii culturale și geografice, nu epuizează problematica. Descriptivul sincron sau istoric, chiar atunci când ține seama de geneza fenomenelor, nu poate fi singur criteriu de diferențiere. El trebuie coordonat cu teleologicul, graiul fiind un tot structural în care fiecare element își are funcțiunea dictată fie de structura internă, fie de funcțiunea însăși a totului,

Astfel în ansamblul graiului românesc, avem o limbă comună mijloc de înțelegere obștească, indiferent de clasa socială, de gradul de cultură sau de apartenența locală. Față de aceasta, limba literară, este limba comună a clasei culte, mijloc de comunicare zilnică prin vorbire sau prin scris. Limba poetică, limba literaturii, cea juridică, tehnică sau medicală, sunt limbi speciale, aspecte specifice ale limbii literare, expresiile unei creații culturale speciale.

Dialectele față de limba comună generală, sunt aspecte deosebite geografice.

Funcțiunea lor este diferențiată și exprimă aspectul specific al fiecărei regiuni prin grai. Limba comună generală ca mijloc de înțelegere obștească deci și interdialectală, este deasupra lor. Înăuntru dialectelor sunt ca și înăuntru limbii literare, limbi speciale. Deosebit de interesantă este azi acea limbă „politică”, ce s'a creat înăuntru dialectelor românești ca mijloc de comunicare a chestiunilor politice, sociale și economice de interes obștesc, expresie a formei politico-sociale moderne a statului românesc. Este și o limbă poetică în fiecare dialect, limba poeziei populare din regiunea respectivă, cu funcțiune bine precizată și cu problematică proprie. Studiile dialectologice bazate pe poezie populară au un viciu inițial, nu prezintă dialectul ci numai o formă specială a lui.

Limba mahalalelor se deosebește de limba comună, de cea literară și de dialecte, nu atât prin situația ei geografică și socială, cât prin funcțiunea ei intermediară. Augot-urile deși limbi speciale și ele, constituie totuși o categorie aparte prin caracterul lor de limbi secrete.

Dacă fiecare aspect social sau cultural al

limbi, să reflectă în unitățile lingvistice diferențiate geografic, apoi fiecare deosebit după criterii de adâncime sau de răspândire, conține elemente gramaticale, trebuie deci supus cercetării potrivit categoriilor gramaticale.

Pe lângă fonetică și morfologie îndejuns studiate, D-l Iorgu Iordan cere să se studieze lexicul și sintaxa. O deosebită atenție acordă stilisticii pe care o consideră o disciplină pur lingvistică premergătoare sintaxei.

Fenomenul lingvistic expresiv și spontan, produs al afectului sau fanteziei, deci de origine individuală și de natură psihologică, aparține stilisticii până la gramaticalizarea lui. Odată gramaticalizat el devine element sintactic. (:p. 9-10:)

Însă, gramatical limba este un *sistem* de norme general valabile pentru toți membrii unei comunități lingvistice care se servesc de ea ca mijloc de înțelegere. Aceste norme sunt de natură fonologică, morfonologică, sintactică și lexicală. Astfel privită gramatica este un sistem noetic, criteriile ei sunt criteriile teorii cunoașterii. Graiul oferă însă fapte extra gramaticale în fonetică, morfologie, sintaxă și lexic, fapte ce sunt expresia spontaneității sau afectivității individuale deci sunt de natură psihologică și servesc la marcarea deosebirilor dintre indivizii aceleiași comunități lingvistice, sau dintre deosebitele comunități. Toate aceste deosebiri stilistice față de gramatica limbii comune sau chiar a unei limbi speciale, dau în limbă, stilurile individuale și supraindividuale. Astfel stilistica constituie un domeniu aparte și nu poate fi considerată una din categoriile gramaticii.

Studiul cuvântului, etimologia, este „o adevărată piatră de incercare pentru lingvist” căci îl silește „să-și dea la iveală știința ca și ignoranța cu privire la istoria și viața actuală a limbii” (p. 11): Pentru cercetarea cuvântului trebuie să fie utilizate toate datele pe cari poate să le ofere lingvistica. Pluralitatea de planuri pe care o cercetare lingvistică se face, trebuiește coordonată într'un tot sistematic căci numai astfel putem avea siguranța că analiza unui cuvânt sau a oricărui alt fenomen lingvistic, s'a făcut complet și totodată numai astfel putem obține un studiu sintetic al unei limbi.

Totalitatea cuvintelor unei limbi sau a unui grai constituie vocabularul, domeniu de cercetare aparte. D-l Iorgu Iordan propune pentru cercetarea vocabularului, metoda „cuvinte și lucruri” (p. 10), legând prin aceasta faptele de limbă de

cele sociale și de cele de cultură. Studiul vocabularului pune cel mai evident problema împrumuturilor dela o limbă la alta. Relațiile intralingvistice nu se mărginesc însă numai la vocabular. Ele pot fi tot așa de bine, fonetice, morfologice, sintactice și lexicale. Ba mai mult, relațiile intralingvistice trebuiesc privite pe toate planurile cercetărilor lingvistice nu numai pe cel al categoriilor gramaticale. Pentru limba română relațiile intralingvistice sunt de două feluri: acelea cu limbile romanice și acelea cu limbile popoarelor vecine, cu cari uneori limba română constituie prin comunitatea anumitor fenomene, uniuni lingvistice (p. 13-15).

D-l Iorgu Iordan subliniază posibilitățile de lămurire reciprocă dintre lingvistică, folklor și etnografie, arătând foloasele pe cari studiile lingvistice le pot avea dela cele două discipline învecinate. (p. 15-16): Sfera putințelor de lămurire reciprocă dintre lingvistică și alte discipline, trebuie lărgită, căci știm câte probleme de lingvistică au fost rezolvate cu contribuția sociologiei și a istoriei culturii.

Expunerea sa principală și planul de lucru, le completează D-l Iorgu Iordan, cu câteva observațiuni tehnice pentru cercetători.

Orice cercetător trebuie să aibă o bună pregătire teoretică. Metoda pur empirică nu poate duce la nici un rezultat. Totuși nu înseamnă că realitatea lingvistică să fie neglijată în favoarea teoriei pure.

Lingvistul trebuie să cunoască toate domeniile disciplinei. Specializarea într'un singur domeniu, este ca și empiria pură.

Precum se cere respectarea rigorilor criticii filologice tot așa se cere o pregătire filosofică oricărui cercetător și o serioasă cultură generală, căci limba fiind un fenomen cultural, lingvistică în sine și pentru sine nu poate să existe. Ea nu este decât o contribuție la studiul culturii.

Această complectare pe care D-l Iorgu Iordan o dă programului său, este o frumoasă profesiune de credință științifică a unui intelectual român.

Ea arată ca și programul întreg, lărgimea de vederi și adâncimea gândului romanistului dela Iași.

Programul Buletinului Institutului Alexandru Philippide, este un frumos eveniment în lingvistica românească și o mare mulțumire pentru toți cei ce să gândeau cu grije la atmosfera științifică a Universității din Iași.

